

Gwatemala

W CO SIĘ UBIERAMY?

Cel ogólny: zapoznanie się z różnorodnością strojów tradycyjnych z różnych krajów

Cele szczegółowe:

Dziecko

- potrafi wskazać Gwatemalę na mapie Ameryki,
- wie, że część mieszkańców Gwatemali to potomkowie Majów,
- rozumie znaczenie stroju tradycyjnego dla tożsamości potomków Majów,
- zapoznaje się ze strojami tradycyjnymi z innych krajów,
- potrafi wyjaśnić zastosowanie niektórych elementów strojów tradycyjnych,
- rozumie konieczność dopasowania stroju do warunków klimatycznych i do okazji,
- wie, z jakich surowców produkuje się niektóre materiały,
- wie, dlaczego należy szanować ubrania,
- rozwija zdolności manualne,
- potrafi współpracować w grupie.

Miejsce: sala lekcyjna z wolną przestrzenią na środku, krzesła ustawione pod ścianami, do piniaty przestronne miejsce, gdzie można ją wygodnie i bezpiecznie zawiesić

Materiały:

XX do zajęć: polityczna i fizyczna mapa Ameryk, prezentacja o Gwatemali lub zdjęcia w dużym formacie, kwiat bawełny, wełna, len lub same zdjęcia roślin, butelka PET do prezentacji, z czego zrobione są ubrania, bawełniana koszulka, lniana ściereczka, wełniane skarpetki, polarowy szalik lub czapka (lub innego rodzaju wyroby z w/w tekstyliów), karton formatu A3-A2 do projektowania stroju, 4 karteczki z 4 różnymi symbolami pogody, szablony A4 koszuli *huipiles*, ścinki materiałów lub kolorowe papiery;

XX do gry: *piniata* (przepis wykonania w scenariuszu), kijek do rozbicia *piniaty*, cukierki i inne łakocie, sznur do zwieszenia *piniaty*;

XX do domu: powielona dla każdego dziecka domowa karta pracy.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Gwatemala

Powiedz dzieciom, że dziś poznają kraj, który dawno temu był miejscem zamieszkanym przez Indian, Indianie ci nazywali się Majowie. Kraj ten nazywa się Gwatemala, co w języku jednego z plemion (Kicze) oznacza „wiele drzew”. Gwatemala leży w Ameryce Łacińskiej, czyli na prześmyku łądu, który łączy ze sobą Amerykę Północną i Amerykę Południową. Powieś na tablicy mapę konturową Ameryk (lub wyświetl prezentację) i pokaż dzieciom, gdzie leży Gwatemala. Wyjaśnij, że jest to kraj prawie 3 razy mniejszy od Polski, ale mimo to bardzo ciekawy i różnorodny.

Tradycyjny strój

W Gwatemali połowa społeczeństwa to potomkowie Majów. Dbają oni o zachowanie kultury i zwyczajów swych przodków, choć wiele wierzeń czy obrzędów zanikło lub zostało dopasowanych do narzuconej przez Europejczyków kultury i religii chrześcijańskiej. Swoją odrębność i wyjątkowość Indianie z Gwatemali podkreślają przede wszystkim strojem. Ich tradycyjny strój jest kolorowy i pięknie zdobiony, ubierają się w niego, aby pokazać, że są dumni z bycia potomkami Majów. Stroje nie są takie same w całym kraju, różnią się w zależności od regionu, a ich barwy i wzory stanowią swoisty „język” mówiący o pochodzeniu noszących je ludzi. Właściwie każda wioska ma swoją odmianę tradycyjnego stroju, charakterystycznie zdobioną czy posiadającą wyjątkowe elementy. Po stroju łatwo poznać, z której części kraju pochodzi nosząca go osoba.

Pokaż dzieciom zdjęcie ukazujące mieszkańców Gwatemali w ich tradycyjnych strojach. Czy dzieciom podobają się te stroje? Czy dzieci znają jakieś stroje tradycyjne charakterystyczne dla innych krajów?

Wyświetl lub pokaż grupie zdjęcia ludzi z różnych stron świata ubranych w tradycyjne stroje. Poproś dzieci, aby spróbowały zgadnąć, z jakiego kraju pochodzą ludzie na zdjęciach. Porozmawiajcie też o charakterystycznych elementach pokazanych ubiorów, ich zastosowaniu i związku z regionem, w którym żyją noszący je ludzie. Dlaczego Tuaregowie mają zasłonięte twarze? Po co Wietnamczykom trójkątne kapelusze? Do czego mogą służyć chusty noszone przez Gwatemalczyków? Co oznacza chusta na głowie kobiety w Łowickim stroju?

Gwatemala – kolorowe, duże chusty mają wiele zastosowań: mogą być nosidłami dla dzieci, można w nich przenosić przedmioty, zwinięte na głowie chronią przed słońcem, można się też w nie owinąć podczas chłodu czy wiatru.

Tuaregowie – ich luźne, długie szaty chronią przed prażącym słońcem oraz wiatrem niosącym drobiny piasku; aby piasek nie dostawał się do ust i nosa, stosuje się zasłonę zakrywającą twarz. **Sari i dhoti** – charakterystyczne dla Indii, Pakistanu i Bangladeszu stroje są doskonale dopasowane do tamtejszych warunków klimatycznych – wykonane z naturalnych tkanin, przewiewne doskonale chronią przed słońcem i pozwalają czuć się komfortowo nawet w wysokich temperaturach.

Kapelusz **non la** (Wietnam) – charakterystyczny dla południowo-wschodniej Azji stożkowy kapelusz jest bardzo użytecznym elementem stroju. Daje świetną ochronę przed słońcem oraz deszczem (jest nieprzemakalny), może też służyć jako naczynie do przenoszenia np. owoców. W upalne dni po zmoczeniu w wodzie świetnie chroni głowę przed przegrzaniem.

Strój łowicki – stałym elementem polskich strojów tradycyjnych jest nakrycie głowy, mężczyźni noszą zwykle kapelusze, a kobiety czepki lub chusty. Dawniej po nakryciu głowy można było rozpoznać stan cywilny oraz status społeczny kobiety – młode dziewczyny nie nosiły zwykle chust na głowach lub ich chusty były w jasnych kolorach, spod chusty młodej dziewczyny wystawały warkocze. Dorosłe kobiety i mężatki nosiły ciemniejsze chusty i upinały włosy lub chowały je pod czepkami tak, aby nie wystawały one spod chusty. Im bardziej kolorowa i strojniejsza chusta, tym wyższy był status społeczny noszącej ją kobiety.

Czy strój tradycyjny jest noszony na co dzień?

Po zaprezentowaniu i krótkim omówieniu tradycyjnych strojów wyjaśnij uczniom, że Gwatemala jest krajem, gdzie nadal duża część społeczeństwa (zwłaszcza mieszkająca na wsiach) ubiera się na co dzień w tradycyjne stroje. Można zobaczyć kolorowo ubrane kobiety podczas pracy w domu, na targu, na ulicy oraz mężczyzn ubranych w tradycyjny strój podczas pracy w polu czy połowu ryb. Również chodzące do szkoły dzieci ubierane są w tradycyjny strój. W dużych miastach jednak coraz trudniej jest zobaczyć kogoś ubranego w taki strój, tam nosi się ubrania kupione w sklepach – wyglądają tak samo, jak te noszone przez nas w Polsce. Wyjaśnij, że w większości krajów ubrania tradycyjne nie są noszone na co dzień, zakłada się je kilka razy do roku przede wszystkim z okazji różnych świąt i na duże okazje, jak ślub czy pogrzeb. Robi się tak, aby podkreślić wagę tych świątecznych dni i pokazać, że są wyjątkowe, inne niż zwykłe

dzień. Zapytaj dzieci, czy one również inaczej ubierają się na co dzień, a inaczej na różne „okazje”. Powiedz dzieciom, że bardzo ważne jest, aby wiedzieć, jaki strój pasuje najlepiej do różnych momentów w naszym życiu.

Z czego zrobione są ubrania?

Wyświetl znów zdjęcie Gwatemalczyka w tradycyjnym stroju. Zapytaj, czy taki strój kupuje się w sklepie. Wytłumacz, że tradycyjne stroje są w Gwatemali ręcznie szyte. Zanim jednak powstanie gotowy strój, trzeba wyprodukować materiał, z którego będzie zrobiony. Produkcją tkanin i ozdabianiem ich zajmują się w Gwatemali kobiety, tkają one materiał na krosnach ręcznie, jest to dosyć trudna i żmudna praca, utkanie materiału na cały strój oraz ozdobienie go haftami i wyszywankami trwać może kilka miesięcy. Dziewczynki już od najmłodszych lat uczone są trudnej sztuki tkania i haftowania, uczą się od swoich mam i babć. Wiele kobiet w Gwatemali utrzymuje się z tkactwa – przygotowują piękne ubrania, pasy i chusty, które później sprzedają turystom. W Gwatemali wykorzystuje się do produkcji tkaniny nici bawełniane lub wełniane, czasem też włókna zwane **henequen**, które pozyskuje się z agawy. Zapytaj, z czego są zrobione ubrania, które nosimy na co dzień. Jak się nazywają najpopularniejsze materiały i z czego się je robi? Pokaż dzieciom koszulkę zrobioną z bawełny, ubranie uszyte z lnu, bluzę np. z polaru i wełniane skarpetki. Pozwól dzieciom dotknąć tych materiałów i zobaczyć, czym się różnią. Powieś na tablicy zdjęcia bawełny, lnu, owcy, plastikowej butelki (lub wyświetl zdjęcia znajdujące się w prezentacji) i poproś dzieci, aby spróbowały dopasować materiał do tego, z czego powstał. Popraw błędy i krótko wytłumacz pochodzenie zaprezentowanych materiałów. Możesz też zamiast zdjęć pokazać kwiat bawełny, len (często dostępne w kwaciarniach), wełnę, plastikową butelkę – tak by dzieci mogły dotknąć surowców, z których wytwarza się materiały.

Mali projektanci

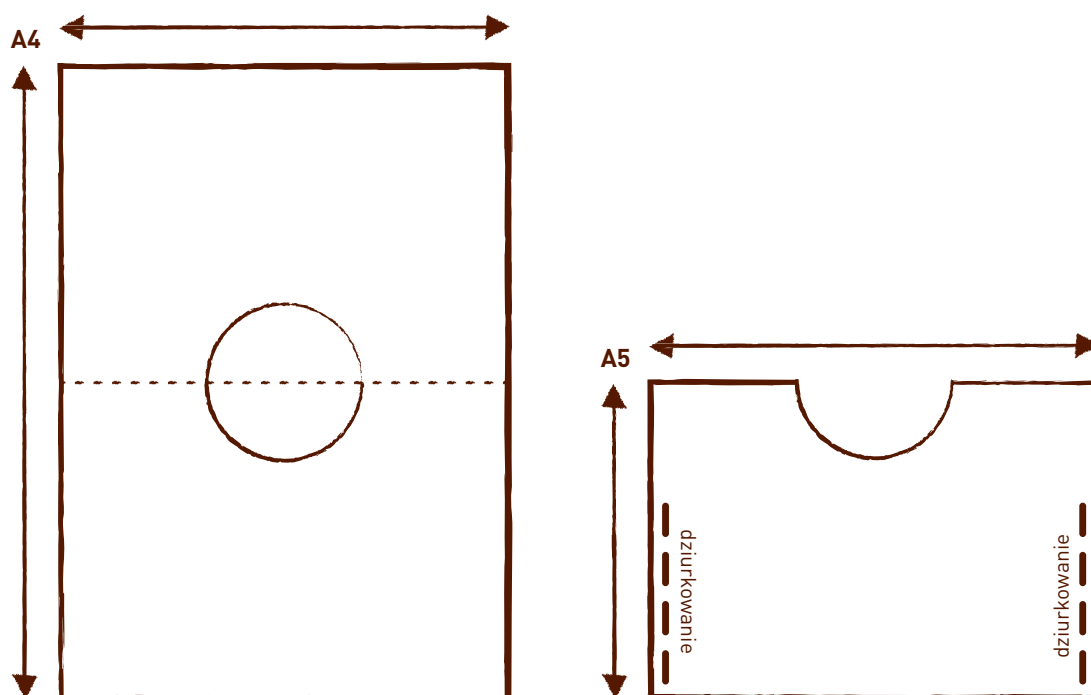
Podziel dzieci na 4 grupy. Każda grupa powinna usiąść przy osobnym stoliku. Daj każdej grupie duży karton z narysowaną sylwetką dziecka. Wyjaśnij, że grupa będzie miała za zadanie zaprojektować świąteczny strój dla dziecka, dopasowany do warunków klimatycznych w jakich dziecko żyje. Wskazówką dla grup będą karteczki z symbolami pogodowymi (np. słońce, słońce przestonięte częściowo chmurką, chmurka z deszczem, śnieżynka), które każdy zespół sobie wylosuje. Do projektowania stroju dzieci mogą wykorzystać ścinki materiałów lub kolorowe papiery. Kiedy stroje będą gotowe, wspólnie wszystkie obejrzyjcie i zastanówcie się, czy na pewno są odpowiednie dla danego klimatu.

Szanujemy ubrania

Po omówieniu wszystkich stworzonych przez dzieci projektów powiedz, że w Gwatemali bardzo szanuje się tradycyjne stroje. Ponieważ wymagają one bardzo dużo pracy i wysiłku, ludzie dbają o nie i rzadko je wyrzucają. Jeśli nawet strój jest już za mały, przekazują go dzieciom lub młodszemu rodzeństwu. Zapytaj dzieci, czy też starają się szanować swoje ubrania. Co robią z ubraniami, z których już wyrosły? Czy powinniśmy wyrzucać naszą za małą odzież, czy jeszcze może się ona komuś przydać?

Szyjemy ubrania

Przypomnij dzieciom, że tradycyjne ubrania Gwatemalczyków są nadal często szyte ręcznie. Czy ręczne szycie ubrań jest łatwe? Czy ktoś kiedyś coś sam szył albo chociaż przyszywał guzik? Żeby zobaczyć, jak to jest, zrobimy ćwiczenie – rozdaj dzieciom kartki z wzorem gwatemalskiej koszuli **huipiles**. Na środku kartki formatu A4 narysuj niewielkie koło lub prostokąt (będzie to otwór na głowę). Następnie złóż kartkę na pół wzdłuż dłuższego boku (przerwana linia na rysunku). Teraz wytnij otwór na głowę, tnąc po konturze figury w środku kartki. Dziurkaczem zrób dziurki przy brzegu kartki prostopadłej do zgięcia. I koszula jest już do szycia gotowa.

Daj dzieciom po kawałku sznurka i wytłumacz, że muszą tak „zszyć” ubranie, żeby tył i przód od siebie nie odpadały (każdy sposób jest dobry – ważne, żeby szwy były trwałe). Potem mogą uszyte przez siebie ubranie kolorowo ozdobić.

Piniata

Piniata to zabawa znana nie tylko w Gwatemali, bawią się w nią dzieci w krajach Ameryki Południowej i Środkowej, a także w Portugalii i Hiszpanii. Zwyczaj ten pochodzi najprawdopodobniej od Indian i został od nich przejęty przez kolonizatorów. *Piniatę* przygotowuje się przed Bożym Narodzeniem lub na urodziny. *Piniata* to wypełniona stodyczami kula (czasem może mieć inny kształt, np. konia), którą wiesza się pod sufitem. Dzieci muszą rozbić *piniatę* kijem lub pałką, muszą przy tym mieć zawiązane oczy. Jeśli im się uda, mogą zabrać tyle stodyczy, ile dadzą radę zebrać.

Piniatę należy zacząć przygotowywać kilka dni wcześniej, w przygotowania można włączyć dzieci. Potrzebne będą: balon, miska o średnicy zbliżonej do średnicy balonu, stare gazety makulaturowe, klej z mąki i wody, cukierki i inne łakocie do wypełnienia wnętrza, sznurek, kijek do rozbicia *piniaty*, opaska do przewiązania oczu, bibuła lub inne kolorowe ozdoby (opcjonalnie). Cel: rozbicie *piniaty* tak, by wysypały się łakocie

W pierwszej kolejności naszykuj klej z wody i mąki w proporcjach 2:1 (dwie miary wody na jedną miarę mąki). Kleik starannie wymieszaj. Balon nadmuchaj do średnicy około 15-20 cm i zawiąż na supetek, a gazetę podrzyj na paski długości mniej więcej 8 cm i szerokości około 5 cm. Paski gazety maczaj w kleju i takimi mokrymi kawałkami papieru obklejaj wokół balon – zostawiając wokół supetka około 2cm bez oklejenia (będzie to otwór, przez który wsypiesz do środka łakocie). Balon podczas oklejania możesz umieścić w misce – usprawni to pracę.

Teraz musisz odczekać kilka godzin albo najlepiej całą noc, aż warstwa papierowa wyschnie. Gdy będzie zupełnie sucha, układaj na niej kolejne warstwy papieru – drugą, trzecią, czwartą – każdą kolejną na wyschniętą spodnią warstwę. Po nałożeniu trzech, czterech warstw przebij balon i wyjmij go ze środka (po to nie obklejaliśmy papierem balonu wokół supetka). W ten sposób powstała sztywna papierowa „kula” o kształcie balonu. Przez otwór wsyp łakocie, kawałki bibuły. Zrób po bokach otworu dwie dziurki i przewlec przez nie sznurek. Otwór możesz za-

tkać zgniecioną gazetą. Tak przygotowaną *piniatę* wystarczy jeszcze tylko kolorowo przyozdobić np. bibułą – okleić jej ścianki, a także „ogon”, który będzie powiewał podczas rozbijania. *Piniatę* zamocuj na mocnej gałęzi drzewa lub sznurku/żyłce rozwieszonym/-ej w pomieszczeniu, zawiąż uderzającemu oczy, kijek w dłoń i... do dzieła – niech rozsypią się takocie! Jeśli przy pierwszej „rundzie” uderzeń *piniata* nie zostanie rozbita, kolejną rundę można przeprowadzić, nie przewijając już oczu uczestnikom.

Najlepiej, żeby dzieci uderzały *piniatę* po kolei, pozwoli to uniknąć przypadkowego urazu. Należy wyraźnie zwrócić uwagę dzieciom, by nie wyrzucały kijka z rąk a jedynie próbowały uderzyć wiszącą *piniatę*. Chcąc usprawnić przebieg zabawy w dużej grupie, warto mieć w zanadru kilka opasek, by przewiązać oczy jednocześnie kilku dzieciom.

Podczas rozbijania *piniaty* dzieci w Ameryce Południowej recytują rymowanki lub śpiewają specjalne piosenki, zaproponuj dzieciom wspólne recytowanie podczas zabawy:

Piniata

*Nie chcę ja srebra, nie chcę ja złota,
Rozbić piniatę przyszła mi ochota!
Rusz się, no rusz się! Wyjdź dziewczę stąd.
Z koszem stodyczy szybko opuść kąt.
Rusz się, no rusz się! Wyjdź Juana ma.
Z koszem fistaszków spiesz do nas raz dwa!
Uderz, uderz, uderz! A nie pogub drogi
i do celu prosto niech cię niosą nogi.
Słodka pomarańcza, słodki ananas,
tych, co w drzwiach stoją, przegoń kijem zaraz.*

(<http://pl.wikipedia.org/wiki/Piniata>)